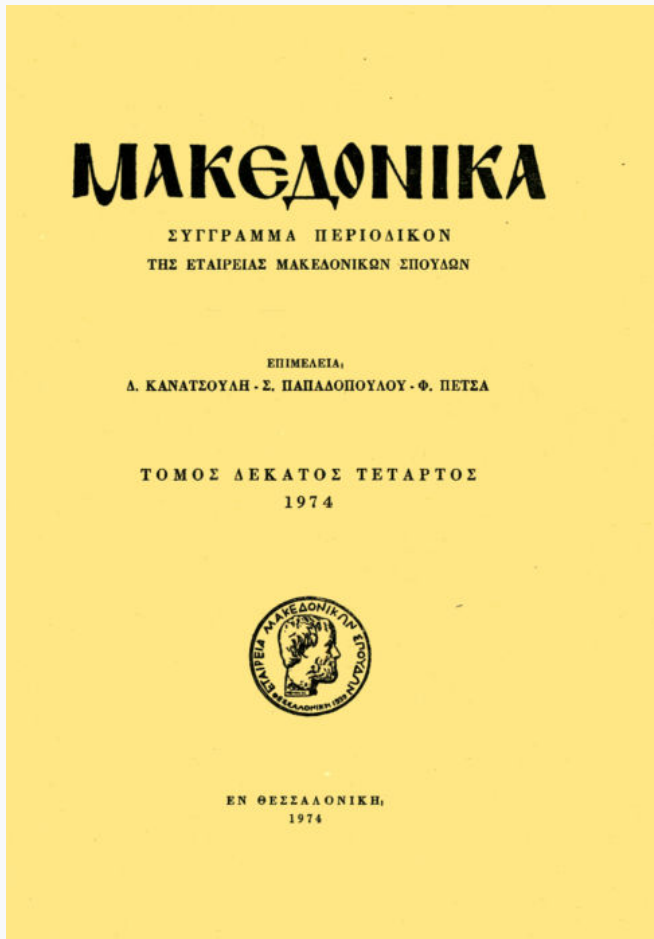

Μακεδονικά

Τόμ. 14, Αρ. 1 (1974)

Μια σλαβική επιγραφή της Μακεδονίας και τα διδάγματα της

Φαίδων Μαλιγκούδης

doi: [10.12681/makedonika.586](https://doi.org/10.12681/makedonika.586)

Copyright © 2014, Φαίδων Μαλιγκούδης

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Μαλιγκούδης Φ. (1974). Μια σλαβική επιγραφή της Μακεδονίας και τα διδάγματα της. *Μακεδονικά*, 14(1), 392-395.
<https://doi.org/10.12681/makedonika.586>

χνητῶν μεταμορφώσεων τοῦ καβαλάρη στοῦ χωριδί Madara. Πρέπει νά τόν ἀφήσουμε ἡσυχά καί, ἂν δέν εἶναι δυνατόν νά ποῦμε τίποτε ἀκριβέστερο, ἄς μείνῃ ἀπλῶς ἕνας ἀπό τοὺς πολλοὺς «Θρᾷξ ἱππέως»¹.

ΦΩΤΙΟΣ Μ. ΠΕΤΣΑΣ

ΜΙΑ ΣΛΑΒΙΚΗ ΕΠΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΤΑ ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ ΤΗΣ

Ἔνα ἀπό τὰ «καυτά» θέματα τῆς μεσαιωνικῆς ἱστορίας τῆς Βαλκανικῆς εἶναι τὸ σχετικό μὲ τὸν ἐποικισμό τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τοὺς Σλάβους. Πολλὰ ἔχουν γραφῆ γύρω ἀπὸ τὸ ἂν, πότε καί σὲ ποῖο βαθμὸ «εὐθλαβώθη» ἡ Ἑλλάς καί τί λογῆς σλαβικά φύλα κατέβηκαν μέχρι τὸ Αἰγαῖο. Κεντρικὴ θέση στὴν ἐπιχειρηματολογία, στὴν ὁποία δέν ἐπρυτάνευσε πάντοτε ἡ ἀσθηρὴ ἐπιστημονικὴ πρόθεση, κατέχει ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Fallmerayer τὸ

1. Ἰδὲ κυρίως E. Will, *Le relief culturel grecoromain*, Paris 1965, εἰδικότερα γιὰ τὸ ἀνάγλυφο ἀπὸ τὴ Θεσσαλονίκη, σ. 62 κ.ἑ. Στὴν πλούσια βιβλιογραφία τοῦ E. Will ἔχουν προστεθῆ νεώτερα δημοσιεύματα. — Ἐίχε γραφῆ τὸ σημείωμα αὐτὸ ἀπὸ καιρὸ καί τώρα μόλις βλέπω τὸ ἄρθρο τοῦ Georgi Mihailov στὰ *Mélanges helléniques offerts à Georges Daux*, Paris 1974, σ. 279-287. Εἶναι γραμμένο μὲ ἀφορμὴ τῆ δημοσίευση ἀπὸ τὸν M. Spiedel τῆς ἐπιτύμβιας στήλης τοῦ βετεράνου Τιβερίου Κλαυδίου Μαξίμου, τοῦ «captor Decabali». Ἡ στήλη βρέθηκε τυχαῖα τὸ 1965 στὴ Γραμμένη, βορειοδυτικὰ τῶν Φιλίππων (εἰκ. 2), δημοσιεύθηκε στὸ «*Journal of Roman Studies*», τ. 60 (1970), σ. 142-153, καί προκάλεσε ζωηρὸ ἐνδιαφέρον καί συζήτηση. Στὴ βιβλιογραφία ὅπου παραπέμει ὁ G. Mihailov πρόσθεσε καί τὸ ἄρθρο τοῦ ἀειμνήστου G. Becatti στὴν *Enciclopedia dell'Arte Antica*, Suppl. 1970 (1973), λ. Trapeaem Traiani. Ὅ,τι ἐνδιαφέρει ἐδῶ εἶναι ἡ παρατηρήσις τοῦ G. Mihailov, ἑ.ἄ., σ. 282, ὁ ὁποῖος πολὺ σωστὰ προσάγει παραδείγματα τῆς περιοχῆς Φιλίππων-Ἀβδήρων-Φιλίππουπόλεως, ὅμοια πρὸς τὴν παράσταση τοῦ ἱππέως στὴ στήλη τοῦ T. Κλαυδίου Μαξίμου καί συμπεραίνει:

«On veut voir l'origine de l'iconographie du Cavalier Thrace dans les monuments du genre du relief tombal de Dexiléos à Athènes. Il n'y a pas de doute que le type est venue du dehors, sans doute emprunté à l'art grec. On pourrait même admettre que le group des cavaliers tuant un ennemis, dont le représentant le plus remarquable est le monument de Dexiléos, en aurait été le modele. Par les monnaies du roi péonien Patraus, du dernier tiers du IVe s., on voit comment ce sujet se répandait (fig. 9)». Πολὺ σωστά! Τὸ νόμισμα τοῦ Πατραοῦ ἐδῶ, εἰκ. 3.

Προηγούμενος καί ὁ Ρουμάνος καθηγητῆς D. M. Pirpidi («*Acta Antiqua*», τ. X (1962), σ. 219 κ.ἑ.) συμφώνησε ἐπίσης μὲ τὴ γνώμη τοῦ E. Will (ἑ.ἄ., σ. 79) ὅτι ὁ εἰκονογραφικὸς τύπος τοῦ «θρακὸς ἱππέως» προέρχεται ἀπὸ μακρὰ σειρὰ ἐπιτυμβίων παραστάσεων τῶν Ἑλλήνων. Πρβλ. γιὰ τὶς ἀναθηματικὰ πλάκες μὲ παραστάσεις «θρακὸς ἱππέως θηρεύοντος», ρωμαϊκῶν χρόνων, στὴ Βουλγαρία (βουλγαρικὰ μὲ γαλλικὴ περίληψη), *Archeologia*, Sofia 1970, 2, σ. 19-32.

Ἐπὶ τοῦ πιεστηρίου», βλέπω τὸ βιβλίον τοῦ R. F. Hoddinkott, *Bulgaria in Antiquity*, London 1975, ὅπου γίνεται συχνὰ ἀναφορὰ σὲ παραστάσεις «θρακὸς ἱππέως», σ. 32 (γενοικός), 51 (Ὀδησσός), 112 (Ratiaria), 116 (Montana), 139 (Durostorum), 174 (Θρᾷξ ἱππέως-Ἅγιος Γεώργιος), 182-183 (Pautalia), 185-186 (ἐλληνικὸς χαρακτήρας τῆς περιοχῆς τῆς λατρείας του στοῦ Στρυμόνα καί στοῦ Νέστο) κ.ἄ.

θέμα τῶν τοπωνυμίων στὴ χώρα μας, Ξεκινώντας ἀπὸ τὸ ὑποτιθέμενο ἔτος ἐνὸς τοπωνυμίου προσπάθησαν πολλοὶ νὰ στηρίζουν ἓνα ὀλόκληρο οἰκοδόμημα θεωριῶν ἄν, π.χ., ἦταν σὲ θέση νὰ ἀποδείξουν ὅτι ἓνα τοπωνύμιον ποῦ ἀναφέρουν οἱ πηγές στὸ μεσαιῶνα εἶναι σλαβικό, τότε καὶ οἱ κάτοικοί του ἦταν Σλάβοι. Πολλές ἱστορικές μελέτες σχετικὰ μὲ τοὺς Σλάβους στὴ μεσαιωνικὴ Ἑλλάδα στηρίζονται ἀπλῶς καὶ μόνο σὲ ἔτιμολογίες σωστῆς ἢ ὄχι.

Δὲν εἶναι πρόθεσή μου μὲ τις παρακάτω γραμμὲς νὰ ἐξαντλήσω αὐτὸ τὸ βασικὸ θέμα. Θὰ ἤθελα μόνο μὲ ἓνα μικρὸ (καὶ σπάνιον) παράδειγμα ἀπὸ τις ἱστορικές πηγές νὰ κάμω κάπως πῶς φανερὸ ὅτι γι' αὐτὸν ποῦ ἐνδιαφέρεται γιὰ τὴν ἱστορία μιᾶς περιοχῆς σὲ μιὰ δεδομένη της περίοδο ἢ διαπίστωση καὶ μόνο ὅτι τὸ ὄνομα τῆς περιοχῆς εἶναι σλαβικό θὰ ἦταν κακὸς ὁδηγὸς στὸ μονοπάτι τῆς ἱστορικῆς ἀληθείας.

Ὁ Βούλγαρος ἱστορικός καὶ ἀρχαιολόγος J. Ivanov στὸ βιβλίον του «Βουλγαρικές ἀρχαιότητες τῆς Μακεδονίας»¹ ποῦ —ἂν παραβλέψῃ κανεὶς μερικά ποῦ γράφτηκαν σ' αὐτὸ κάτω ἀπὸ τὸ γνωστὸ ἔθνικιστικὸ πνεῦμα— εἶναι πραγματικὰ πολὺτιμο βοήθημα γιὰ τὸ μελετητὴ τῆς βουλγαρικῆς μεσαιωνικῆς ἱστορίας, δημοσιεύει μιὰ ἐπιγραφή γραμμένη στὴ μέση βουλγαρικὴ ποῦ εἶδε κοντὰ στὸ χωριὸ Κίρτσοβο (σήμερα Καρυδοχώρι) στὸ νομὸ Σερρών. Ὁ Ivanov γράφει ὅτι ἡ ἐπιγραφή, ποῦ τὴν εἶδε τὸ 1916, εἶναι χαραγμένη ἐπάνω σὲ ἓνα τοῖχο ἀπὸ γρανίτη, ὅ,τι ἔχει ἀπομείνει ἀπὸ ἓνα μεσαιωνικὸ κάστρο ποῦ ἄλλοτε ὑψωνόταν σὲ ἓνα λόφο στὰ ἀνατολικά τοῦ χωριοῦ. Δίνω παρακάτω τὸ κείμενο, μεταγγραμμένο σὲ λατινικοὺς χαρακτήρες, ὅπως τὸ δημοσιεύει ὁ Ivanov.

†Azū Vrana duka velikū
sūtūvorichū grada Kricuva
...ē šs ca[r?]ja za molitū-
vy Kaloio [ana] carē

Ὁ καθηγητὴς I. Dujčev δημοσιεύει τὴν ἴδια ἐπιγραφή², καὶ τὴ διαβάζει:

†Azū Vrana duka velikū
sūtūvorichū grada Kricuva
[ma]š [m]šsūca [6712] za molitū-
vy Kaloio[ana] carē

Ἡ μετάφραση τῆς ἐπιγραφῆς:

Ἐγὼ ὁ Βρανᾶς μέγας δούξ
κατασκεύασα τὸ κάστρο Κρίκουα
(τὸν μῆνα Μάιο τὸ 6712=1204) γιὰ τὸ καλὸ³
τοῦ τσάρου Καλογιάννη.

Εἶναι κάπως δύσκολο νὰ τοποθετήσῃ κανεὶς τὴν ἐπιγραφήν στὰ ἱστορικά της πλαίσια, μιὰ καὶ ἡ χρονολόγησις ποῦ προτείνει ὁ Dujčev δὲν εἶναι σίγουρη. Τὸν Βρανᾶ⁴ τῆς ἐπιγρα-

1. Πρβλ. J. Ivanov, *Bŭlgarski starini iz Makedonija*, Sofija 1931, σ. 29-34.

2. Πρβλ. I. Dujčev, *Iz starata bŭlgarska knižnina*, t. II, Sofija 1944, σ. 27.

3. Τὸ βουλγ. «za molitŭ» τὸ θεωρεῖ σωστὰ ὁ Dujčev, ἔ. ἄ., σ. 307, σὰν ἀντίστοιχο τοῦ ἑλληνικοῦ «ὑπὲρ εὐχῆς».

4. Τὸ ὄνομα Βρανᾶς εἶναι κατὰ τὴ γνώμη τῶν δύο Βουλγάρων ἐρευνητῶν σλαβικοῦ ἔτιμου. Ὁ Φ. Κοκουλέξ, *Θεσσαλονίκης Εὐσταθίου τὰ λαογραφικά*, τ. Β', Ἀθήνα 1950, σ. 276-277, ἀντίθετα τὸ παράγει ἀπὸ τὸ μεσ. βραναί(α) brande, brandium.

φής, τὸν ταυτίζουσι ὁ Ivanov καὶ ὁ Dujčev μὲ τὸν βυζαντινὸ στρατηγὸ Θεόδωρο Βρανᾶ (ιβ' γ' αἰ.) ποῦ μετὰ τὴν κατὰλψη τῆς Πόλης ἀπὸ τοὺς Λατίνους συνεργάστηκε μαζὺ τους, ἀνέκτησε τὴ Φίλιππούπολη καὶ τὸν Στενήμαχο ἀπὸ τοὺς Βουλγάρους καὶ ἔγινε ἀργότερα διοικητὴς τὸν ἐπαρχιῶν Διδυμοτείχου καὶ Ἀδριανουπόλεως¹. Ἡ γνώμη τὸν Ivanov καὶ Dujčev τέθηκε τελευταία σὲ ἀμφισβήτηση², ὥστόσο δὲν θὰ ἀσχοληθοῦμε ἐδῶ μὲ αὐτό, οὔτε μὲ τὸ ἄν ὁ Θεόδωρος Βρανᾶς ἔγινε καὶ πότε σύμμαχος τοῦ τσάρου Καλογιάννη τῆς Βουλγαρίας (1197-1207).

Θὰ σταματήσουμε μόνο στὸ ὄνομα τοῦ κάστρου, ὅπως μᾶς τὸ ἔχει διασώσει ἡ ἐπιγραφή. Δὲν χωρᾶ βέβαια ἀμφισβήτηση ὅτι ἡ Κρίκουα τῆς ἐπιγραφῆς εἶναι τὸ χωριὸ Κίρτσσοβο, ὅπως λεγόταν πρὶν μετονομαστῆ. Ὁ Vasmer στὸ γνωστὸ του ἔργον³ ἀναφέρει αὐτὸ τὸ τοπωνύμιον σὰν σλαβικὸ χωρὶς νὰ δῖνῃ περισσότερες πληροφορίες γιὰ τὸ ἔτυμό του καὶ περιορίζεται μόνο νὰ τὸ παραβάλλῃ μὲ τὴν παλαιορωσικὴ ὀνομασία τῆς πόλης Κῦρτσενά (σήμερα Κερέ).

Κατὰ τὴ γνώμη μου τὸ τοπωνύμιον αὐτὸ ἔχει πραγματικὰ σλαβικὴ προέλευσις: στὴν παλαιοσλαβονικὴ Κῦρτ σημαίνει «ὄ,τι μένει ἀπὸ τὸν κορμὸ τοῦ δένδρου ἐπάνω ἀπὸ τὴ ρίζα ἀφοῦ κοπῆ ὁ κορμὸς» καὶ τὸ ρῆμα Κῦρτiti=«δημιουργῶ καλλιεργήσιμο ἔδαφος, καθαρίζοντας τὸ δάσος ἀπὸ τὰ δένδρα». Τοπωνύμιον αὐτοῦ τοῦ ἐτύμου ὑπάρχουν ἀρκετὰ παντοῦ, ὅπου κατοίκησαν Σλάβοι⁴. Στὴν Ἑλλάδα ἄπαντοῦν τὰ παρακάτω τοπωνύμια ποῦ φαινομενικὰ εἶναι τοῦ ἴδιου ἔτυμου: Κόρτσισσα (Φλώρινα), Κουρτσουνα (Λακωνία), Κριτσάρι (Καρδίτσα), Κριτσέλι (Λακωνία), Κρίτσι (Μεσσηνία), Κριτσίνι (Τρίκαλα), Κριτσόταδες (Τρίκαλα), Κρουτσέλοβο (Ἐδεσσα), Καρτζόβα (Τρίπολις), Κριτζιανὰ (Ἐπανωμή)⁵. Δὲν θὰ προχωρήσω περισσότερο στὴ συσχέτιση τῶν τοπωνυμίων καταλήγοντας σὲ συμπεράσματα καὶ θ' ἀφήσω τὸ θέμα ἀνοιχτὸ γιὰτὶ θὰ ἔπρεπε νὰ διευκρινιστοῦν προηγουμένως δύο προβλήματα ποῦ ἔχουν ἄμεση σχέση μὲ τὴ σωστὴ λύσι τοῦ θέματος:

α) Θὰ πρέπει νὰ ἐρευνηθῆ ἂν ἡ σλαβικὴ λέξι Κῦρτ ὑπάρχει σὰν δάνειον προσηγορικὸ στὶς νεοελληνικὲς διαλέκτους. Ὁ Μ. Τριανταφυλλίδης⁶ ἀναφέρει τὸ ἰδιωματικὸ (Ἄγραφα) κ ρ ι τ σ ἄ π ι ποῦ σημαίνει ὅτι ἀκριβῶς καὶ τὸ σλαβικὸ κῦρτ καὶ ποῦ πιθανὸ νὰ εἶναι δάνειον ἀπὸ τὰ σλαβικά. Σὲ περίπτωσι ποῦ θὰ ἀποδειχθῆ ἡ ὑπαρξὴ τῆς δάνειας λέξεως σὲ ἄλλα διώματα θὰ ἔπρεπε νὰ ἐρευνηθῆ, ποιά τοπωνύμια προέρχονται ἀπὸ τὸ δάνειον προσηγορικὸ (καὶ συνεπῶς ἀπὸ ἑλληνόφωνους ἐποίκους) καὶ ποιά κατ' εὐθεΐαν ἀπὸ τὸ σλαβικόν.

β) Τὸ σλαβικὸ κῦρτ ὑπάρχει σὰν δάνειον καὶ στὰ ἄλβανικά⁷. Καὶ ἐδῶ θὰ ἔπρεπε νὰ ἐρευνηθῆ κανεὶς ἂν καὶ ποιδὸ ἀπὸ τὰ παραπάνω τοπωνύμια προέρχεται ἀπὸ τοὺς ἄλβανόφω-

1. Σχετικὰ μὲ τὸν Θεόδωρο Βρανᾶ πρβλ. C. h. M. B r a n d, Byzantium confronts the West 1180-1204, Cambridge, Mass. 1968, σ. 111, 136, 148.

2. Πρβλ. G. P r i n z i n g, Die Bedeutung Bulgariens und Serbiens in den Jahren 1204-1219 im Zusammenhang mit der Entstehung und Entwicklung der byzantinischen Teilstaaten nach der Einnahme Konstantinopels infolge des 4. Kreuzzuges, München 1972, σ. 76-77, Nota 77.

3. M. V a s m e r, Die Slaven in Griechenland, Berlin 1941, σ. 217.

4. Πρβλ. V. Š m i l a u e r, Přiručka slovanské toponomastiky, Praha 1970, σ. 106.

5. Δὲν θὰ συμφωνήσω μὲ τὸν παλιὸ μου συμμαθητὴ Θ. Π α ζ α ρ ἄ ποῦ ἀμφισβητεῖ ἂν τὸ τελευταῖο αὐτὸ τοπωνύμιον εἶναι σλαβικόν (πρβλ. τὸν ἴδιο στὰ «Μακεδονικά», τ. 10 (1970), σ. 144), ἀλλὰ δὲν προτείνει καμιά ἄλλη ἔτυμολογία.

6. Πρβλ. Μ α ν ὄ λ η Τ ρ ι α ν τ α φ υ λ λ ῖ δ η, Ἄπαντα, τ. Β', Θεσσαλονικὴ 1963, σ. 387.

7. Πρβλ. A. M. S e l i š č e v, Slavjanskoe naselenie v Albanii, Sofija 1931, σ. 147.

νους ἐποίκους στὴν Ἑλλάδα. Σὲ πολλὲς περιπτώσεις ἐξ ἄλλου δανείων λέξεων στὴ γλώσσα μας πρόκειται περὶ ἐ μ ι ε σ ω ν σλαβικῶν δανείων λέξεων: ἡ λέξη ζ α κ ὀ ν ι π.χ. (συνήθεια, ἄγραφος νόμος) προέρχεται ἀπὸ τὴν ἀλβανικὴ πού με τὴ σειρά της τὴ δανείστηκε ἀπὸ τὴν σλαβικὴ κα σ τ ρ α β ἔ τ σ ι (ἀλβ. kastravecë < σλαβ. krastavica (= ἄγγουρι), κ.λ.π.

Ἄς γυρίσουμε ὁμῶς στὴν ἐπιγραφή. Τὸ σλαβικὸ ὄνομα τοῦ κάστρου, ὅπως μᾶς τὸ παραδίνει ἡ ἐπιγραφή δημοουργεῖ προσκόμματα σὲ κείνους πού θέλουν νὰ βγάλουν συμπεράσματα σχετικὰ μὲ τὸ πού ἀνήκαν γ λ ω σ σ ι κ ἄ (καὶ κατὰ συνέπεια ἐθνικὰ) οἱ κάτοικοι τοῦ κάστρου τὸν ἱ' αἰ., ὅταν γράφτηκε δηλ. ἡ ἐπιγραφή. Ἡ σλαβικὴ ὀνομασία τοῦ χωριοῦ Κῦτσο ἐγίνε Κρίκουα στὴν ἐπιγραφή, δηλ. ὅπως τὴν ἐπέροφεραν οἱ ἐλληνόφωνοι κάτοικοι τοῦ καὶ ὅπως τὴν ἄκουσε ὁ Σλάβος πού λάξευσε τὴν ἐπιγραφή τὸν ἱ' αἰ.: τὸ παχὺ ἔγινε c (τσ) στὴν ἐλληνικὴ προφορά καὶ τὸ ἄτονο ο > u (ου), σύμφωνα μὲ ἓνα φωνητικὸ φαινόμενο πού, ὅπως εἶναι γνωστὸ, εἶναι χαρακτηριστικὸ γιὰ τὰ βόρεια ἐλληνικὰ ἰδιώματα. Τὰ διδάγματα αὐτὰ τῆς ἐπιγραφῆς εἶναι νομιζῶ εὐγλωττα καὶ θὰ ἐπειθαν κάθε καλόπιστο μελετητὴ τῆς ἐπιγραφῆς ὅτι οἱ κάτοικοι τῆς περιοχῆς τοῦ κάστρου ἦταν πλέον τὸν ἱ' αἰ. ἐλληνόφωνοι.

ΦΑΙΔΩΝ ΜΑΛΙΓΚΟΥΔΗΣ

Η ΘΕΜΕΛΙΩΣΙΣ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΚΑΘΟΛΙΚΟΥ ΝΑΟΥ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Ἡ ἐγκατάστασις Ἀυτοκρατορῶν, ἀποκλειστικῶς σχεδὸν ἐμπόρων, εἰς τὴν Θεσσαλονικὴν σημειοῦται κατὰ τὴν περίοδον τῶν διομολογήσεων μεταξὺ τῆς ὀθωμανικῆς αυτοκρατορίας καὶ τῆς Γαλλίας¹. Τῷ 1644 ἐνεφανίσθησαν εἰς τὴν μακεδονικὴν πρωτεύουσαν καθολικοὶ λατινόρθοι κληρικοί, ἀνήκοντες εἰς τὸ Τάγμα τῶν Ἰησουϊτῶν, ἀνευ ὁμῶς ἐπισήμου ἀναθέσεως ἐκκλησιαστικῶν καθηκόντων παρὰ τοῦ Γάλλου βασιλέως, ὁ ὁποῖος ἦτο προστάτης ὅλων γενικῶς τῶν καθολικῶν εἰς τὴν ὀθωμανικὴν αυτοκρατορίαν. Ἐξ ἐκθέσεως τοῦ Ἰησοῦτου π. Isaac d'Aultry (Μασσαλία 7-10-1650)², ὑποβληθείσης εἰς τὸν γενικὸν ἡγούμενον τοῦ Τάγματος π. Piccolomini, πληροφοροῦμεθα ὅτι τῷ 1644 ἡ Μονὴ Μεγίστης Λαύρας τοῦ Ἁγίου Ὁρους εἶχε παραχωρήσει εἰς τοὺς π. Ἰησοῦτας ἡρειπωμένον ναΐδιον ἐν Θεσσαλονικίᾳ, ἀλλ' ἡ ἀμέλεια τοῦ τότε Γάλλου προξένου³ καὶ ὁ ἐκραγείς ἐνετοτουρικὸς πόλεμος ἐματαιώσαν τὴν ἐπισκευὴν τοῦ ναΐδιου καὶ τὴν μόνιμον ἐγκατάστασιν καθολικῆς ἀποστολῆς. Οἱ π. Ἰησοῦται ἤλθον ἐκ νέου εἰς Θεσσαλονικίαν τῷ 1650 καὶ 1693, ἐν ἔτει δὲ 1706 ἀνέλαβαν τὸ ἐντὸς ὁματίου τοῦ γαλλικοῦ προξενείου λειτουργοὺν παρεκκλήσιον καὶ ἐγκατεστάθησαν μονίμως μέχρι τῆς διαλύσεως τοῦ Τάγματός τῶν παρὰ τοῦ πάπα Κλήμεντος XIV τῷ 1773⁴. Τῷ 1740 ἀνετέθη εἰς αὐτοὺς ἐπισήμως ἡ διεύθυνσις τῆς

1. Υ.ν. - J. Dumon, Τὸ μητρώον βαπτίσεων τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας Θεσσαλονικῆς, 1702-1725, «Μακεδονικά», τ. 11 (1972), σ. 39.

2. Δημοσιευθεῖσης παρὰ τοῦ Π. Γ ρ η γ ο ρ ι ο υ, Σχέσεις Καθολικῶν καὶ Ὁρθόδοξων, Ἀθήναι 1958, σ. 162.

3. Ἐκ τῆς πληροφορίας αὐτῆς καθίσταται βεβαία ἡ ὑπαρξις Γάλλου προξένου εἰς τὴν Θεσσαλονικίαν ἤδη πρὸ τῆς λήξεως τοῦ πρώτου ἡμίσεος τοῦ 17ου αἰῶνος, ἐνῶ κατὰ τὸν N. S v o r n o s, Le commerce de Salonique au XVIIIe siècle, Paris 1956, σ. 145, ὁ διορισμὸς τοῦ πρώτου Γάλλου προξένου εἰς τὴν μακεδονικὴν πρωτεύουσαν ἐγένετο τῷ 1685.

4. Π. Γ ρ η γ ο ρ ι ο υ, ἐ.ἀ., σ. 100, σμμ. 4.